

ГЕРГАНА ПЕТКОВА

Медицински университет – Пловдив (България)

Департамент по езиково и специализирано обучение (ДЕСО)

Секция „Чужди езици“

бул. „Васил Априлов“ 15А, гр. Пловдив, 4000

Gergana.Petkova@mu-plovdiv.bg

ОНОМАСТИЧНИ КАЗУСИ В СЪВРЕМЕННАТА ЛАТИНСКА МЕДИЦИНСКА ТЕРМИНОЛОГИЯ. ЕПОНИМИ – ОБЩИ ХАРАКТЕРИСТИКИ, СИНТАКТИЧНИ КОНСТРУКЦИИ И ТЕМАТИЧНИ КЛАСИФИКАЦИОННИ ПОЛЕТА

Настоящото изследване е опит за едно максимално изчерпателно представяне на епонимните термини като част от латинската медицинска терминологична система. Проследена е историята на тяхната употреба от първоначалната им поява до узуса им в днешното състояние на системата. Представени са структурните модели, които се използват при образуването на този тип специализирана лексика, като е обърнато особено внимание как съвременните тенденции към глобализация, англикизация и езикова икономия са повлияли върху тях. Екскерпирани примери са анализирани етимологически и са класифицирани на отделни тематични групи в зависимост от типа оним, послужил като базисен в хода на тяхната деривация. Допълнително са коментирани и различните им сфери на употреба в рамките на медицинската наука – анатомична, клинична и фармацевтична. Обърнато е също така специално внимание на казусите, свързани с тяхната кодификация и породилите се от това случаи на ономимия и паронимия. Като основни методи за изследване са приложени лексикографска ексцерпция и лингвистичен анализ.

1. Въведение

В рамките на съвременната латинска медицинска терминология по-специфични се явяват случаите, при които болестни състояния или други насоро документирани явления, свързани с човешкото тяло, са именувани на техните откриватели. Тези лексикални единици се наричат *епоними*, т.е.

термини, базирани на съществителни собствени имена или съществителни собствени имена, използвани като термини (най-вече в случаите, когато посредством конверсия или аfixация онимът се терминологизира). Терминът *епоним* е образуван от гр. *επι* („по, върху“) и *ωνομα* („име“) (Арнаудова 2012: xx; Todea 2013: 1055), т. е. *επωνυμιος* – „на този, на когото се именува; на това, по чието наименование се назовава“. Въз основа на етимологичните бележки може да бъде изведена следната дефиниция – под *епоним* се възприема „лексема или фразеологична конструкция, образувана от съществително собствено име“ (Kucharz 2020: 258).

Появата на първия епонимен термин, *digiti hippocratici* или *Hippocrates digiti*/Хипократови пръсти, се свързва с Хипократ (Arnaudov 1964: 165), защото състоянието е описано за първи път от него в „*Хипократов корпус от текстове*“ (King 2001: 9) и поради това в последствие всички термини от този тип са посветени на него. Епонимите играят важна роля в терминологичната система на всеки език при употребата му със специализирана професионална насоченост, като в областта на медицината те възникват за първи път през 16-ти и 17-ти век. В клиничния ѝ поддял се появяват малко по-късно, през 19-ти век, но броят им непрекъснато нараства (Тошева и др. 2000: 323). Епонимите в качеството си на медицински термини са съотносими към структура, заболяване, симптом, синдром, особеност на физиката, лечебна процедура, операция, изследване, лабораторен тест, инструмент, образувани от съществително собствено име, което обикновено е името на откривателя (лекар или учен)¹ (*Behtereve' morbus*/болест на Бехтерев) (Арнаудова 2005а; Арнаудова 2005б; Арнаудова 2012; Fortuine 2000). Като основа за реализирането на терминологизиращия процес може да послужи още име на историческа личност (*Dostoevski syndromum*/Достоевски синдром), на митологичен (*tendo Achilles'*/ахилесово сухожилие), библейски (*Adam potum*/адамова ябълка) или литературен персонаж (*Pickwick' syndromum*/пикуик-синдром), на географски обект (топоним) (*Minamata' morbus*/болест на Минамата), на пациент, при когото за първи път са се проявили симптомите на дадено заболяване (*chromosoma Christchurchi*/хромозома на Кристчърч), на наименование на етническа група (етноним) (*Azteci auris*/ацтекско ухо) и дори на наименование на търговска марка (хремотоним) (*Coca-Cola infans*/фетален PVC синдром, бебе Кока-Кола) (Арнаудова 2005а; Арнаудова 2005б; Арнаудова 2012; Fortuine 2000; Kucharz 2020). Важно е тук да се подчертае, че чрез епонима не се валидизира единствено ново откритие, а също така се създават и връзки със субекта или обекта, използван

¹ В този случай изследователят публикува научно описание за своето откритие, което по-късно като знак на признание може да бъде популяризирано като епонимен термин, съдържащ името му (Fortuine, 2000: 298).

при деривацията му (Fortuine, 2000: 236; Todea 2013: 1055). И понеже при повечето епоними за словообразователна основа служат имена на представители на различни националности и на носители на различни езици, в основните термини от този тип онимите са запазени в оригиналния си вариант, включително и с особеностите при тяхната акцентуализация и ортографското възпроизвеждане (Арнаудова 2005б: viii).

Изходните съществителни собствени имена и принципите за образуване на подобни термини, както и особеностите на тяхната структура, са много и вариативни (пак там), което води до невъзможност съвременният лекар да познава повече от една малка част от тях. Допълнителна обструкция се създава от факта, че те се употребяват главно в тясно специализирани области на медицината. Самата структура на епонимния термин не дава възможност да се разбере или дори да се предположи етимологията му, а и голям процент от тях са създадени преди десетки години и техните автори са отдавна забравени. Това поражда нуждата от запаметяването и на голям обем екстралингвистична информация, за да бъдат практически употребявани в правилния контекст. Например макар голям процент от хора, които не са специалисти в областта на медицината, да са добре запознати с факта коя историческа личност стои зад името Хипократ, вероятно малцина ще се досетят за коректното значение на епонима *facies hippocratica* или *Hippocrates facies*/хипократово лице. Терминът се употребява за изражението на лицето на умиращ човек, отличаващо се с безучастно изражение, изострен нос и хлътнали очи, студени уши и сивобледа кожа, покрита с едри капки пот, описано също за първи път от Бащата на медицината. Неговото име стои в основата на образуването както на споменатия вече *digiti hippocratici* или *Hippocrates digiti*/Хипократови пръсти, така и на *Hippocrates meritis*/заслуга на Хипократ, *Hippocrates morbus niger*² (*melaena*)/(мелена), *Hippocrates succussio* или *succussio hippocratica*/хипократова сукусия.

От друга страна, въпреки натовареността им с прекомерно много екстралингвистична фактология, пряко необходима за извеждането на точната им дефиниция, пълната липса на информация и познания относно най-базисните и отличаващи се с висока фреквентност на употреба сред тези термини, би предизвикало не само затруднение да се борави с чуждестранна или по-стара медицинска литература, изобилстваща от такива термини, но и с терминологията на различните медицински специалности, където те широко се употребяват (Арнаудова 2005а: xvi–xviii; Арнаудова 2012: xx). Тази своеобразна липса води и до чести фактологически неточ-

² Епонимният термин няма еквивалент в българската медицинска терминология, но буквалният му превод би могъл да бъде *хипократова черна болест*.

ности като причисляването към епонимните термини на наименования на болнични заведения, здравни и пациентски организации, специализирани учебни и образователни афилиации, фармацевтични компании и други подобни структури, съдържащи името на изтъкнат учен от областта на медицината или от различните ѝ направления (Kucharz 2020: 258).

Причините за възникващите трудности са вследствие на няколко фактора, които могат да бъдат обобщени както следва: първо, както бе отбелязано малко по-горе, не винаги връзката между епонима и собственото име, от което той е образуван, е прозрачно ясна; второ, голяма част от този тип термини се отнасят за редки заболявания или синдроми и са с ниска фреквентност на употреба; трето, много от тях са се появили в миналото и повечето от техните автори представляват забравени имена; четвърто, развитието на медицината в последните десетилетия води до бързото натрупване на понятия за нови заболявания и технически термини, изразявани посредством епоними. В резултат на упоменатите предпоставки, все по-трудна става задачата да се открият коректните им етимологии, а оттам и правилно да се тълкува богато изпъстрената с тях медицинска терминология и специализирана научна литература, което твърде често води до неправилната им употреба (Арнаудова 2005б: iii). Не трябва да се пренебрегва и наблюдаваната диспропорция, изразяваща се в това броят на авторите да е по-малък от броя на епонимите, т. е. името на един автор да служи за образуването на повече от един термин (*sadismus*, *-i*, *m*/садизъм, *sadomasochismus*, *-i*, *m*/садомазохизъм; *Fallopia arteria*/артерия на Фалопио (маточна артерия), *Fallopia canalis*/канал на Фалипио, *Fallopia tuba* или *tuba Fallopii*/маточна тръба; *Fanconi anaemia hypoplastica (pancytopenia)*/Фанкони тип хипопластична анемия (панцитопения), *Fanconi cystinosis nephropathica*/Фанкони тип нефропатична цистиноза, *Falconi syndromum renotubulare*/Фанкони тип ренотубулен синдром, *Fanconi-Hegglin syndromum pulmonale*/Фанкони-Хеглин белодробен синдром; *Gauss (J.) curva et distributio*/гаусова крива и разпределение, разпределение и крива на Гаус, *gauss*/гаус (единица за плътност на магнитния ток в системата на CGS, изместена от tesla по SI, като същевременно името на *Johann Karl Friedrich Gauss* не трябва да се бърка с *Karl Johann Gauss*, послужило за образуването на *Gauss (K.) signum*/признак на Гаус (К.)).

В много страни, като САЩ например, задължителен дял от обучението на студентите медици се състои в заучаването на няколко хиляди, изведени като най-основни, епонимни термини, като за тази цел има профилирани учебници. В световната литература изданията от този тип са изключително малко, а и повечето са изготвени за отделните специалности. Всички енциклопедични медицински речници съдържат определен, макар и не

малък брой епонимни термини, но с различни критерии за подбор и с насоченост главно към авторите от съответната държава, където справочната литература е публикувана и таргетирана към определен читателски кръг (Арнаудова 2005а: xvi–xviii). В България като заглавия на подобен тип издания могат да бъдат посочени именно използваните в настоящото изследване основни източници на информация и ексерпция – „*Малка медицинска енциклопедия за всеки*“, „*Епонимни термини в нозологията, морфологията и клиниката на вътрешните болести*“, „*Nova terminologia medica polyglotta et eponymica*“ („*Нова медицинска полиглотна и епонимна терминология на седем езика*“), „*Terminologia medica polyglotta eponymica et acronimica*“ („*Полиглотна епонимна акронимна медицинска терминология на седем езика*“).

2. Методи, цели и тематични класификации

Като основни методи за реализирането на настоящото изследване бяха приложени лексикографска ексерпция и лингвистичен анализ, изразяващ се в проучване на морфологичните и синтактичните особености на епонимната фраза и ролята и положението на онима/онимите в нея. Допълнително разглежданите примери са класифицирани на отделни тематични групи на базата на типа оним (антропоним, топоним и т. н.), послужил като основно ядро в процеса на тяхната деривация. Целта на проучването е да проследи в диахронен план принципите на образуване и функциониране на епонимните термини в областта на латинската медицинска терминология, както и да разгледа синхронно социолингвистичните казуси, които поражда тяхната употреба в съвременната среда на бърза обмяна на информация и комуникация, породено от все по-честото им функциониране извън строго научен писмен или устен като форма текст.

2.1. Епоними, образувани от антропоними³

Не е маловажен фактът, че епонимите съдържат в себе си освен лексикална семантика и историческо значение – чрез тях се отдава заслужена почит на най-известните лекари в медицината от античността до днес (Арнаудова 2005а: xvi–xviii). Това прави правилния им правопис и изговор като израз на уважение и проява на висока култура задължителен за всеки професионалист (Арнаудова 2005а: xvi–xviii; Арнаудова 2005б: iii; Арнаудова 2013: 10). Тази им особеност е логичната предпоставка делът на

³ Под *антропоними* се възприемат „собствените имена на хората в дадено селище, район или страна, а именно личните, бащините, фамилните, родовите и прякорните имена, на псевдонимите и криптонимите“ (Ковачев 1987: 114).

примерите, образувани от антропоним (предимно фамилно име на изявен учен), да е най-голям, като всички те се използват за официализиране на откритие като заболяване (*Botkin' morbus*/Боткин болест), синдром (*Bogorad'syndromum*/Богоград синдром), част от човешкото тяло (*Bowman' capsula*/баумънова капсула, капсула на Баумън), особеност на човешкия организъм (*Brugsch' pachydermoperiostosis*/Бругш пахидермопериостоза), метод на лечение (*Bovet' inventum*/откритие на Бове), инструмент (*Boothby-Lovelace-Bulbulian mask*/маска (за лицето) на Бутби-Лъвлейс-Бълбълийн) и т. н. Според структурните им, морфологични и синтактични особености те се делят на:

Главни епоними – започват с името на единствен автор, последвано от апостроф ('), а не в очакваната генетивна латинска падежна форма, след което се добавя понятието на латински език, което съществителното собствено име определя (*Basedow' morbus*/базедова болест). Когато авторите са двама или повече, имената им биват разделени с чрез полуслят начин на изписване и не се поставя апостроф (*Blegvad-Haxthausen syndromum*/Блегвас-Хакстхаузен синдром, *Charcot-Marie-Tooth morbus*/Шарко-Мари-Туут болест).

Подчинени епоними – в тези случаи единственото име на автора е на второ място след главен латински термин и е в генетивна форма (*degeneratio Wagneri*/Вагнер дегенерация) (Арнаудова 2005а: xvi–xviii).

Обикновено под латинския термин се възприема самостоятелно употребено съществително нарицателно име (*Geigel reflexus*/рефлекс на Гайгел) или комбинация от съществително нарицателно и прилагателно име (*Higoumenakis signum claviculare*/клавикуларен симптом на Хигуменакис), като рядко може да се изразява и под формата на комбинация от две съществителни нарицателни, свързани чрез съчинителен съюз (*Gauss (J.) curva et distributio*/гаусова крива и разпределение, разпределение и крива на Гаус; *Gennari linea sive stria*/линия или ивица на Дженари) или безсъюзно (*Parrot marasmus-syndromum**).

Съществуват две изключения от описаните правила за изписване на съществителното собствено име в епонимната конструкция, които се прилагат: 1) при всички имена от френски произход (*degeneratio Gombault*/Гомбо дегенерация); 2) при всички имена, завършващи на гласна без значение от техния произход (*degeneratio Abercombie*/Ебъркомби дегенерация). Тези отклонения се налагат поради желание за избягване на възможни изменения в произношението на антропонима и при тях вместо изразяващата притежание генетивна форма на собственото име се използва апостроф. По конвенционалния модел се представят обаче единични класически епоними на автори от миналото, които са приели гражданственост в медицин-

ската литература (*Eustachii*/евстахийев, *Fallopil*/фалопиев) (пак там).

С апостроф се изписват и подчинените термини с двама или повече автори (*degeneratio Armanni-Ebstein*/Армани Ебщайн дегенерация) (пак там), както и повечето най-нови епоними поради факта, че в съвременната медицинска наука по даден проблем вече работят цели екипи от учени (Fortuine 2000: 308), които валидират ново откритие с общи публикации. Редки са случаите от миналото, когато двама или повече автори поотделно и в кратък времеви интервал публикуват сходни резултати при разглеждането на един и същ научен проблем или казус. За основен термин в тези случаи е прието да се счита най-рано официализираният, въпреки че в различните литературни източници често за такъв се приема епонимът, наречен на автор от съответната националност или държава на пребиваване (Арнаудова 2005б: ix). Като пример за подобно диференциране, при което на единия еквивалентен термин се дава преимущество пред другия, може да послужи *Forbes (sive Cori) morbus*, като за ортографското маркиране на особеността служи употребата на латинския съчинителен съюз *sive* – „или“. Термините нямат български еквиваленти, но буквално могат да се интерпретират като Форбс (или Кори) болест. Съществува и алтернативно им представяне като *Forbes (G.) morbus* и *Cori (G.) morbus*, т. е. самостоятелно изписване на двата синонимни епонима в един и същи източник, което често е придружено от допълнителни екстралингвистични бележки.

Като инструмент за коректното изразяване на принадлежност на авторството и за по-добра идентификация, при епонимите с различни автори, при които фамилните имена съвпадат, се добавя и инициалът на личното име в кръгли скоби (например, *Brown (C.)*, *Brown (M.)*, *Brown (R.)* при *Brown (C.)-Symmers morbus*/Браун (Ч.)-Симърс болест, *Brown (M.) meritus*/заслуга на Браун, *Brown (R.) motus*/брауново движение; *Addison (C.)*, *Addison (T.)* при *Addison (C.) punctum*/точка на Адисън (К.), *Addison (T.) crisis*/адисонова криза⁴). Съществуват единични случаи, при които се наблюдава съвпадение не само на фамилните имена, но и на инициала, използван за собственото име. Тогава се въвежда и втори инициал за следващото известно име преди фамилното (например, *Johnson (F. B.)*, *Johnson (F. C.)* при *Johnson (F. B.) syndromum*, *Johnson (F. C.) syndromum*⁵) (Арнаудова 2005б: viii; Арнаудова 2012: xxii). Възможно е и пълно изписване на името – *Grey Turner signum*,

⁴ Любопитно е, че в българската медицинска терминология това нюансиране е изразено с различни похвати от описаните и съотносими за латинските, както личи от приложените примери.

⁵ Вероятно поради стремеж за избягване на неточности при употребата на този рядък от структурна гледна точка тип епоними, приложените примери нямат еквиваленти в българската медицинска терминологична система.

Turner (Grey Turner) signum, *Turner (G.) signum*/признак на (Грей) Търнър, отличавайки се силно от *Turner (H.) syndromum*/Търнър (Х.) синдром, *Turner (J.) dens*/Търнър (Дж.) тип зъб и *Turner (W.) sulcus*⁶ или дори примери като *Mayo Robson signum*/признак на Мейо-Робсън и *Mayo (C. & W.) signum*/признак на Мейо, като любопитното тук е, че двамата учени, от чиито имена е образуван конкретният епоним, са братя – Charles Horace Mayo и William James Mayo. Интересен е и казусът с *Meckel (Jr.) diverticulum*/мекелов дивертикул и *Meckel (Sr.) cavum*/мекелова ямка (тригеминална ямка), образувани съответно от Johann Friedrich Meckel Jr. и Johann Friedrich Meckel Sr.

Наблюдават се и т. нар. подобни епонимни синдроми, т. е. епоними, които в различните държави се публикуват или се популяризират под различни имена (например, *Alfidi* и *Vollmar* при *Alfidi' syndromum*/Алфиди синдром и *Vollmar' syndromum*/Фолмар синдром, *Kartagener* и *Afzelius* при *Kartagener' syndromum*/Картагенер синдром и *Afzelius' syndromum*/Афцелиус синдром⁷, *Dunbar* и *Moore* при *Dunbar' syndromum*/Дънбър синдром и *Moore' (M.) syndromum*/Муур синдром) (пак там), т. е. трябва да се обръща особено внимание на източниците и на дадените обяснения за термините в тях.

Като изключение от общовъзприетите ортографски и синтактични правила може да се възприемат и примери като *Glauber-sal*/глауберова сол (натриев сулфат), при които съществителното собствено име е изписано по-люслато с латинския термин (самостоятелно употребено съществително нарицателно име), който определя.

По-редки са и случаите, при които антропонимът посредством афиксация става част от едноосновен термин, изпълнявайки ролята на значещ градивен елемент, т. е. корен в думата (*basedowismus*, *-i, m*/базедовизъм), както и да влиза в рамките на сложен клиничен термин, изпълнявайки функцията на терминоелемент (*roentgenographia*, *-ae, f*/рентгенография), или пък да бъде трансформиран в прилагателно име, което е част от главен (*galenica remedia*⁸/галенови лекарства) или подчинен епоним (*praeparata galenica*/галенови препарати) (Petkova 2011: 39–40). Макар и спорадични, но са засви-

⁶ Терминът няма съответстващ еквивалент в българската медицинска терминологична система. В настоящия текст подобни термини без аналог на български език ще бъдат маркирани със знака (*).

⁷ Арнаудова подчертава, че *Афцелиус синдром* е вариант на *Картагенер синдром*, но „описан с допълнение от установената неподвижност на ресничестия епител на белите дробове“ (Арнаудова 2005б: 5).

⁸ Терминът функционира и като субстантивизирано прилагателно име (*galenica*), а чрез допълнителна деривация е образуван и още един, произведен на упоменатия (*neogalenica*). В българската терминологична система еквивалентите на тези два примера не функционират като самостоятелни лексеми, а само като част от словосъчетание.

детелствани и епоними, образувани посредством конверсия от антропонима (*stent*/стент). Видно е, че става въпрос за примери, които са част от определяните като „по-млади“ дялове на медицината и вероятно са отражение и отпечатък от по-новите тенденции при терминообразуването, следващо общите модни предпочитания към езикова икономия в изказа и хибридизация, като същевременно са силно повлияни и от английската медицинска терминологична система, където подобни примери преобладават. Другата особеност, която трябва да бъде подчертана е, че все по-често се предпочита изписване на термина на латински език с малка начална буква, а епонимите от този тип с главна начална са редки (*Salmonella*, -ae, f/Салмонела, *Rickettsia*, -ae, f/рикетсия), което е в разрез с възприетото правило в латинския език за изписване с начална главна буква на лексеми, които са плод на деривационен процес от съществително собствено име. Видно е, че тук не се прилага равномерно това строго определено правило (*Pasteurella*, -ae, f/Пастеурела, но *pasteurisation*, -tionis, f/пастьоризация). Тази нехомогенност личи и в българската система (*Салмонела*, но *рикетсия*). За същия казус, наблюдаван и в английски, се извежда предположението, че когато терминът става широкоупотребим и започва да се възприема като съществително нарицателно, чиято връзка с антропонима силно избледнява, той се изписва с малка начална буква, докато при обозначаването на строго специфичен медицински феномен, се запазва изписването му с главна буква (Kucharz 2020: 258).

При образуването чрез афиксация на лексема със семантична натовареност „патологичност“ това ѝ значение се привнася именно посредством употребата на конкретен суфикс. Например чрез *-ismus*, който се съдържа в *basedowismus*, -i, m/базедовизъм, се придава значение за: 1) патологично състояние или процес; 2) отклонение от нормата; 3) патологично влечение или зависимост (Амуджиева 2020: 86). Аналогичен е и примерът *parkinsonismus*, -i, m/паркинсонизъм, който не трябва да се смята за синонимен на *Parkinson morbus*/Паркинсън болест, паркинсонова болест (трепереща парализа), въпреки че и двата епонимни термина са образувани от името на James Parkinson. Двете заболявания представляват невропатии с много сходна симптоматика, която обаче е породена от различни патогенни условия и причини. За обозначаване на патологично състояние се използват още и *-ia* (*Lambliia*, -ae, f/ламблия, остарял термин, заменен от *Giardia*, -ae, f/жиардия, *Rickettsia*, -ae, f/рикетсия). Суфиксът *-ell-* с добавено окончание *-a* за образуване на съществително нарицателно име от женски род (*Salmonella*, -ae, f/салмонела, *Pasteurella*, -ae, f/Пастеурела) е сходен по значение с другите деминутивни суфикси в латински, *-ol-*, *-ul-*, *-cul-*, и се използва за именуване на група от микроорганизми с близки характе-

ристики (Stehnitka, Teleky 2024: 53). С помощта на *-tio* се образува съществително нарицателно име, обозначаващо действие (*pasteurisatio, -tionis, f/* пастьоризация). В процеса на деривация на прилагателно име от съществително собствено име пък се използва *-ic-* с добавен завършек *-us* за формата за мъжки род, *-a* за женски род и *-um* за среден род (*hippocraticus, -a, -um*, т. е. *hippocraticus, hippocratica, hippocraticum*; *galenicus, -a, -um*, т. е. *galenicus, galenica, galenicum*, като в конкретните примери *galenica remedia* и *praeparata galenica* формата *galenica* не е за женски род в единствено число, а за множествено число на лексема от среден род).

Клиничните епонимни термини от хибриден тип като *roentgenographia, -ae, f/* рентгенография са образувани от съществително собствено име и суфиксоид от гръцки произход, в който се съдържа основната конотация на термина (*-graphia, -ae, f* – 1) изследване, при което се създава изображение чрез рентгенови лъчи или посредством други методи; 2) изследване с графична регистрация на дейността на орган (Амуджиева 2020: 89)). Посредством афиксацията и добавянето на терминоелементи при образуването на тези лексикални единици епонимите се асимилират към морфологичните правила, възприети в латинската граматика, т. е. на тях им се „пришива“ граматична категория „род“, която в голям процент от случаите не съвпада с естествения или граматичен род (ако е наличен) на съществителното собствено име, от което са образувани, а също така след афиксацията биват „разпределяни“ към някое от петте склонения, съществуващи в латинския език (например *roentgenographia, -ae, f/* рентгенография става част от *Declinatio prima* (Първо склонение), *basedowismus, -i, m/* базедовизъм от *Declinatio secunda* (Второ склонение), *pasteurisatio, -tionis, f/* пастьоризация от *Declination tertia consonans* (Трето консонантно склонение) и т. н.). От друга страна терминът образуван чрез конверсия, *stent/стент*, остава несклоняемо съществително нарицателно име, не притежава граматичната категория „род“ и няма принадлежност към склонение, т. е. не е асимилиран към конвенционалните правила на латинската граматика.

2.2. Епоними, образувани от име на митологичен, библейски или литературен персонаж⁹

Епонимите, образувани от друг тип съществителни собствени имена, също имат своите специфики, макар и в структурно отношение моделите на образуване и функциониране в латинската медицинска терминологична система да препокриват гореизложените. Както вече бе пояснено, появата на нови термини чрез деонимизация е един от най-разпространените

⁹ Епонимите от тази тематична група се наричат още термини алюзии (Амуджиева 2021: 36).

начини за именуване на нови открития от всяка сфера на човешкото познание. Когато целта обаче е терминът по по-категоричен и ясен начин да показва съотносимостта между епонима и обекта, който той назовава, за изходна основа се използва името на митологичен, библейски или литературен персонаж, защото тогава асоциативната връзка е прозрачна за по-широка група от потребители. Тези оними представляват най-стария пласт във всички антропонимни системи, което ги прави разпознаваеми за максимално голям кръг от хора и така целта за лесното възприемане на епонима бива постигната бързо (Петкова 2014: 320; Петкова, Грозданова 2023: 348) посредством вторична и допълнително привнесена метафорична натовареност. Чрез обожествяването на обкръжаващите предмети или създаването на свои въображаеми божества, които управляват човешката съдба и покровителстват отделни начинания, действия и дори отделни социални групи и типичните за тях дейности, древните хора дават индивидуално име на всяко божество, а съставът им при отделните народи е различен (Суперанска и др. 1986: 18), но и сходен.

Чрез митовите и легендите нашите предци обясняват появата и функциите на тези божества, връзките между тях и с простосмъртните и т. н. На практика тези текстове не съществуват без персонажите в тях. Често не може да се постави ясна граница между съществително собствено и съществително нарицателно име, т. е. между апелатива, от който митологичното име е образувано, и самото име. В зависимост от мотивираността си собственото име има своя вътрешна форма и ролята му е да назовава персонажа. Често то се демитологизира, или по-общо казано, деонимизира се, т. е. апелативизира се, защото вътрешната му форма започва да се възприема буквално. Тази промяна на узусния статус се дължи на най-важната особеност на митологичния образ – той да бъде сакрален или не. Това води до максимална повтораемост на митонима или до точно обратното – до нулевата му фреквентност на употреба, точно защото е сакрален. Тази му честа употреба води и до неговата апелативизация. Нерядко в онима се съдържа в закодирана форма есенцията на самия сюжет на мита или на мотив от него (Амуджиева 2021: 33; МНМ 1987: 508) или пък служи, за да реализира препратки с физически, душевни или емоционални характеристики на персонажа, което прави епонимите, образувани от митологични имена, интересен обект за проучвания.

Логическата връзка, която съществува между епонима и митологичното име, е от важно значение. От нея може понякога да се направи предположение за значението на термина и за научната сфера, в която той намира приложение. Има случаи, когато с течение на времето този логически мост бива разрушен и е необходимо да бъдат направени допълнителни разясне-

ния. Например *saturnismus*, *-i, m*/сатурнизъмът (натравяне с олово) се свързва със *Сатурн*, бога-покровител на мините, чието име в миналото се е асоциирало с химичния елемент *олово* и оттук е изведен терминът, назоваващ болестното състояние (Vaisrub 1997: 109–110). Логическата връзка може да бъде както със сюжета на мита, така и чисто лингвистична (Tosheva 2004: 39), като в нея се преплитат колективният опит на социума и седемантираните културни пластове (Амуджиева 2021: 33).

В по-късен културологичен и времеви отрязък интересът се измества от митологичните имена към библейски персонажи и такива от световната литература, като особеностите и моделите на деривация и функциониране на образуванията от тях нови епонимни термини отново препокриват спецификите, представени при другите типове оними.

Афиксалното словообразуване може да бъде посочено тук като основен словообразователен начин за реализирането на тези нови лексикални единици (Андрейчин и др. 1983: 32). Чрез прибавяне на различни по произход и значение суфикси към съществително собствено име, представлящо митологичен, библейски или литературен персонаж, се образуват съществителни нарицателни и прилагателни имена, използвани в терминологичния апарат на отделните науки. Процесът е изключително продуктивен и вероятно това е причината, поради която те така силно са навлезли и в областта на медицината и нейните отделни направления. Според принципите им на словообразуване могат да се проследят различните деривационни схеми и да се установи степента им на продуктивност (Петкова, Грозданова 2023: 350). Епонимни термини от митоними се образуват и чрез конверсия (*atlas*, *-antis, m*/атлас; *hippocampus*, *-i, m*/хипокампус).

Сред разглежданите примери най-многобройни са едносъставните термини, които представляват съществителни нарицателни (*narcissismus*, *-i, m*/нарцисизъм) или прилагателни имена (*venereus*, *-a, -um*/венерически¹⁰), образувани чрез афиксация, както и сложни клинични термини, при които онимът е включен като терминоелемент (*venereologia*, *-ae, f*/венерология; раздел от медицината, изучаващ заболяванията, предавани по полов път). Както може да се предположи, степента им на асимилиране към правилата на латинската граматика е висока. С интензивна фреквентност на словообразователна употреба са суфиксите със значение „патологично състояние“ като например *-ismus* (*gigantismus*, *-i, m*/гигантизъм), *-iasis* (*satyriasis*, *-is, f*/сатириаза) и *-ia* (*cyclopia*, *-ae, f*/циклопия).

Засвидетелствани са, разбира се, и примери на главни (*Ammonis cornu*/Амонов рог) и подчинени епоними (*tendo Achilles*/ахилесово сухожилие),

¹⁰ Определението „венерически“, както и терминът „венерическа болест“ са остарели понятия. Заменени са със „сексуално предаваема болест“ (Арнаудова 2012: xvi).

като и тук се наблюдават вариации в структурно отношение при представянето на един и същ семантичен концепт (*Medusa caput* и *caput Medusae*/ глава на Медуза).

Възможно е терминът да премине в разговорната реч и да се детерминологизира (Бояджиев и др. 1999: 188). Големият процент на едносъставни епоними, както и високата популярност на този тип оними сред всички носители и потребители на даден език, предразполага към тези стилистични изменения, т. е. към това случаите на преминаване от строго научната сфера на употреба към разговорната реч да са често наблюдавани сред тях (*iris, iridis, f/ирис; hymen, -enis, m/химен*).

Любопитно е също, че един сравнително голям дял от епонимите, образувани от митологично име, са част от терминологията, използвана в психиатрията, който е сред едни от по-късно появилите се дялове на медицината. Интересен пример от семантична гледна точка представлява и епонимът *sodomia, -ae, f/содомия*, образуван по името на топонима в Библията, гр. Содом, посредством суфикса за обозначаване на патологично състояние *-ia*. С нееднозначна етимология пък е примерът *Rhesus-factor, -oris, m/резус-фактор*, изведен от името на митичния крал на траките Rhesos, но и вид маймуна от рода Масаса, обитаваща териториите на Индия и Китай, в чиято кръв факторът е намерен през 1940 г.

Епонимът *chorea Sancti Viti*/танц на Св. Вит¹¹ се използва като синоним за *chorea Sydenhalmi*. И в двата термина се съдържа лексемата *chorea, ae, f* със значение за „движение, наподобяващо танц“, което праща до основната симптоматика на заболяването, изразяваща се в „нарушения на нервната система, водещи до липса на координация и неволни, резки движения, особено на ръцете, краката и лицето“. Връзката между лексемата *chorea, ae, f* и името на английския лекар, Thomas Sydenham, в *chorea Sydenhalmi* е конвенционална – болестта е описана за първи път от него в изследването му *Observationes medicae* („Медицински наблюдения“). По-особена е логическата връзка, която е изградена със сицилианския мъченик Св. Вит (Sancti Viti е форма за родителен падеж, ед. ч. от Sanctus Vitus). Тя ни отвежда във времената на късното Средновековие, когато неговите поклонници празнували в негова чест, танцувайки пред статуята му, отправяйки молитви за здраве. Вероятно движенията в тези ритуални танци наподобявали тези, които болните от хорей неволно извършвали. По-късно светецът е бил призоваван за помощ при изцеляването на страдащите от заболяването. Днес той се смята за покровител на танцьорите и артистите (Амуджиева 2021: 130).

¹¹ Изразът на български е буквален превод на латинския и е по-скоро общопопулярно наименование на заболяването, а не официален медицински термин.

2.3. Епоними, образувани от топоними

Следващият основен дял медицински епоними се състои от примери, изведени от наименования на географски обекти (топоними), като топонимът може да служи за назоваване на естествено продължение на сушата във воден басейн (полуостров (*Balkan' nephropathia*, *nephropathia Balkani*/балканска нефропатия), остров (*Bornholm' morbus**), долина (*febris Rift-Valley**), залив (*Minamata' morbus*/болест на Минамата); воден басейн/воден източник (хидроним) (*aqua Seltersi*, *aqua-Seltzer*, *Selters'aqua*/вода Зелцер, аква-зелцер) и др.) или обект, възникнал в резултат на човешката дейност и като плод от развитието на съвременната цивилизация (населено място (ойконим), било то град (*Marburg' virus*/марбургски вирус) или село (*Medjugorje' maculopathia*/меджугорска макулопатия), административна единица с различна площ, управленска структура, степен на самостоятелност и статут (*chromosoma Philadelphia'*/филаделфийска хромозома), обществена сграда (урбаноним) (*Obuchovski' signum*/обуховски признак) и т. н.) (Petkova, Ivanova 2022: 56–57).

Както е видно, логическата връзка в тези случаи се крие във факта, че ново заболяване или форма на малоформация биват локализирани на упоменатото в епонима конкретно място (*febris crimea*/кримска треска, *chromosoma Philadelphia'*/филаделфийска хромозома), симптомите на неизвестна болест са наблюдавани там за първи път (*arthritis Lyme'*/лаймски артрит), тази локация се свързва с откриването на нов инструмент или препарат за лечение (*Chiba' acus*/чиба-игла, *pulvis Seidlitzii*/зайдлицов прах, *Brompton' mixtura*, *mixture Bromptoni*/бромптънски коктейл) или пък природните характеристики на района благоприятстват възстановяването на здравето и рекреацията на организма и ползването на тези дадености се прилага като метод на лечение (*balneum Nauheimi*, *Nauheim' balneum*/наухаймска баня, наухаймско лечение) (Ivanova 2022: 62). Наличието на повече от един топоним в състава на епонимен термин като при *febris Crimea-Congo*/треска Крим-Конго (от полуостров Крим и държавата Конго) е похват, очертаващ типичния ареал на разпространение на заболяването.

Интересна е етимологията на *Medjugorje maculopathia** или още *retinopathia solaris*/соларна (слънчева) ретинопатия, *scotoma eclipsis**. Епонимът е изведен от топонима Междугорие, село на територията на Република Сърбия, където шест деца, гледайки залязващото слънце, казвали, че виждат всеки ден Дева Мария, споделяща им послания за мир (Арнаудова 2012: 344). Случаят е от края на 80-те години на 20-ти в. и неговото медицинско описание присъства в редица специализирани научни съобщения.

В структурно отношение и в тази класификационна група могат да бъдат обособени следните няколко типа епоними: главни (*Bulgaria' bacillus*/български лактобацил) и подчинени, при които съществителното собствено име е представено с апостроф (*arthritis Lyme'*/лаймски артрит), с латинска генетивна форма (*trias Merseburgi*/мерзебургска триада), в основна форма (т. е. възприета като номинативна след навлизането на онима в латинската терминологична система) без допълнителни маркери (*febris Kyasanur**) или чрез трансформация посредством афиксация на онима в прилагателно (*febris crimea*/кримска треска; *febris mediterranea**, *febris mediterranea familiaris*/Средиземноморска семейна треска). Не се наблюдава спазване на ясни логически правила с оглед прилагането на тази диференциация за изразяване на „притежание“ или „принадлежност“. В голям дял от примерите прилагателното име, деривирано от съществително собствено, не е представено с главна начална буква както се изисква от традиционната латинска граматика (*febris argentinica**, *febris bolivica** и др.).

И тук е продуктивен моделът, при който топонимът става част от едноосновен термин посредством афиксация (*kaolinum*, *-i, n*/каолин, *mongoloismus*, *-i, m*/монголоизъм (стар термин, заменен от *Down syndromum*/Даун синдром, даун и *trisomia 21*/тризомия 21)). Наблюдават се и случаи на образуване на нов термин чрез конверсия и допълнително ортографско маркиране (*Coxsackie-vira*/коксаки-вируси).

3. Наблюдения върху кодификацията на епонимите

Случаите, при които различни структурни модели служат за официализиране на повече от един вариант на даден епоним, са многобройни. Това наблюдение дава основание да бъде изказано предположението, че тези единици са все по-непредпочитани като инструмент за представяне на нови понятия в съвременното терминознание и затова не подлежат и на сериозен контрол, целящ тяхната хомогенна унификация. Засвидетелствани са следните примери, които илюстрират твърдението: понятието се представя едновременно и като главен, и като подчинен епоним (*Balkan' nephropathia*, *nephropathia Balkani*/балканска нефропатия (топонимът в главния топоним е изразен чрез добавен апостроф, а в подчинения чрез латинска генетивна форма); *Ebola' febris haemorrhagica*, *febris Ebola'*/ебола хеморагична треска (и в главния, и в подчинения епоним топонимът е изразен чрез добавен апостроф към него), *Australia' antigenum*, *antigenum Australia'*/австралийски антиген (в главния епоним топонимът е представен с добавен апостроф, а в подчинения чрез възприетата в латинската терминологична система основна форма), *Bulgaria' cura*, *cura bulgara*,

cura bulgarica/българско лечение (топонимът в главния епоним е изразен чрез добавен апостроф, а в подчинения е трансформиран чрез афиксация в прилагателно име). Аналогични са примерите *Achilles' bursa*, *bursa Achilles*/ахилова бурса и *Adamkiewicz' arteriae*, *arteriae Adamkiewiczi*/артерии на Адамкиевич, при които за писменото изразяване на едно и също понятие е използван и главен, и подчинен епоним, като при втория пример антропонимът е с добавен апостроф в главния, а в подчинения е въведен с генетивната му форма. Не е рядко явлението, при което онимът, бидейки включен в такава структурна двойка, да е трансформиран в подчинения епоним в прилагателно име (*Adler psychologia*/адлер психология, *psychoanalysis adleriana*/адлер психоанализа¹²). Възможно е също така появата на онима в единия термин да е в резултат на конверсия на съществителното собствено име и дори да се изписва с малка буква, а в другият да е част от словосъчетание (*adonis*, *Adonis vernalis*/адонис (верналис)). Освен нехомогенност в структурен план са засвидетелствани и различни примери на разнородност, отнасящи се до ортографското представяне на съществителното собствено име (*aqua Seltersi*, *aqua-Seltzer*, *Selters'aqua*/вода Зелцер, аква-зелцер; *Acosta'morbus*, *D' Acosta morbus*/Акоста (Д' Акоста) болест; *Metchnikov meritus* и *Mechnikov meritus*/заслуга на Мечников, *Metchnikov theoriae* и *Mechnikov theoriae*/теории на Мечников).

Срещат се и любопитни случаи на частична терминологична омонимия, при които в рамките на един епонимичен термин е употребен топоним, а в друг откриваме антропоним със същата ортография (*Glasgow coma-scala*/Глазгоу-скала на комата (< Glasgow, град в Шотландия), но *Glasgow (W.) signum*/симптом на Глазгоу (< William Carr Glasgow, американски лекар)). С цел диференциация на единия от другия термин, след фамиленото име, включено в епонимната фраза, е посочен инициал за личното име. Следните два примера също могат погрешно да бъдат класифицирани като епоними, образувани от топоним – *Berlin oedema*/Берлин тип едема (терминът не е образуван от името на гр. Берлин, а от това на германския офталмолог Rudolf Berlin) и *Israel palpatio*/палпация по Израел (терминът не е образуван от топонима Израел, а от името на германския хирург и уролог James Adolf Israel). При тях липсва всякаква допълнителна идентификация и при непознаване на етимологията на термина е задължителна допълнителна справка за екстралингвистична информация. Подобен е казусът и с *Head zonae sive areae*/зони или области на Хед, където съществителното собствено име може да бъде погрешно възприето като съществителното нарицателно име *head* – „глава“ от английски. Тази препратка е напълно логична и предполагаема поради процесите на силно влияние на този език върху медицинската терминология в световен мащаб.

¹² Двата епонима съответстват на едно и също понятие и са взаимнозаменяеми.

Както е добре известно, под омоними се разбират думи с еднакъв звуков състав, произношение и ударение, но с различно значение. Това съвпадение може да се наблюдава при всички форми на тези думи (т. нар. пълни омоними) или само при една от формите (непълни омоними). В терминологичната система присъствието на омонимични двойки се дължи на съвпадение и може да доведе до допускане на фактологични грешки (Кънчева 2009: 86; Попова и др. 1999: 233). В терминологията се наблюдава омонимия между общоупотребими думи и термини и между термини от различни терминологични подсистеми. Това явление е междусистемно и е възможно „чрез непрекъснат контакт между термините от различните терминологични подсистеми и между термините и думите от общонародната лексика“ (Попова и др. 1999: 233).

Поради факта, че епонимният термин логически препраща към обстоятелствата и личностите, довели до неговата поява, а не до особеностите на самото състояние, което именува, често се налага справка за екстралингвистичната информация относно етимологията. В противен случай могат да се направят погрешни асоциации с други познати думи. Подобен пример е *Christmas factor*^{*}, който няма нищо общо с християнския празник Коледа, а е изведен от фамилиното име на дете, което е първият пациент хемофилик с отлики от класическата форма на заболяването.

Още по-ярка е структурната еkleктичност при примерите, в чийто състав влиза етноним, хрематоном и под. Тяхната оказационална поява допълнително затруднява извеждането на обособени типологични модели. Но като коментар, съдържащ обобщен анализ на наблюденията върху тях, може да се обобщи, че те също следват гореописаните принципи.

Затруднения се наблюдават и в процеса на извеждане на устойчива съвременна дефиниция за епонимен термин. Някои автори дават по-широко определение като „личност, място или обект, послужили за именуването на ново понятие“ (Nieradko-Iwanicka 2020: 56–57), докато други го прецизират до „почетен термин, даван на лица, които са идентифицирали или открили заболяване, признак, симптом, синдром, тест, находка, анатомична част или са проектирали устройство, процедура, изглед, лечение, класификация, правило за прогнозиране, принцип, или алгоритъм. Медицинските епоними включват аспекти, свързани с грижата за пациентите. Тъй като терминът изразява уважение и почит към постиженията на дадено лице, всяко име, за което е доказано без съмнение, че е свързано с расови или антисемитски вярвания, поведение или други жестокости срещу човечеството или обществото, трябва да бъде заличено от научната литературата и неговата употреба да бъде преустановена“ (Yale et al. 2020: 187–188).

И въпреки концентрирането върху отрицателните страни, свързани с функционирането на епонимите (Гаранин, Гаранина 2019: 111), тяхната универсалност е причина броят им непрестанно да нараства. Затова описанието на принципите, по които те се образуват, и класифицирането им според наблюдаваните синтактични механизми, както и според изходен оним и сферата на употреба е от важно значение не само за лингвистиката, но и за останалите науки (Петкова, Грозданова 2023: 351).

Епонимите присъстват в трите подсистеми на медицинската наука, но поради семантичните им специфики делът на тези, използвани като клинични термини, е значително по-голям при сравнение с този тип специализирана лексика, срещана в анатомичната и фармацевтичната номенклатура. Коректното боравене с епонимните термини, писмено и говоримо, е задължителна част от общата медицинска култура на всеки лекар и медицински специалист. Точното произношение на чуждоезичните имена е особено важно при съвременната глобализация и размяната на медицински кадри между отделните страни. Има имена с еднакъв правопис на латиница, но с различен изговор в зависимост от националността. Поради тази причина трябва да се проверява екстралингвистичната информация за националността на автора и за произхода на името му (Арнаудова 2005б: х–хi). Заради избледняващата връзка между болестното състояние и собственото име, послужило за неговото назоваване, в различни държави един и същ епоним често се изписва по различен начин (Fortuine 2000: 236) и поради тази причина тези термини дори биват определяни като „лексеми с неутвърдена кодификация“ (Иванов 2014: 6; Иванова и др. 2023: 25). Закодираното в тях основно семантично поле „притежание“ (Fortuine 2000: 236) все по-често се изразява неконвенционално чрез добавяне на апостроф към съществителното собствено име или посредством трансонимизация, а не чрез традиционната латинска генетивна форма.

Този начин на изписване се прехвърля и в превода им на съвременните езици (например, на английски се използва апостроф или предлога *of*, на български се използва предлога *на*), но става все по-непредпочитан и е изместен от модела „собствено име – медицински термин“ (Арнаудова 2005б: xii; Fortuine 2000: 237). Това нововъведение е предпочитано за болестни състояния и синдроми, а за хирургичните интервенции и другите прилагани методи за лечение, въведени от съответния автор, се предпочита употребата на частицата „по“ (*по метода на...*), докато „за анатомичните термини, симптомите, признаците, инструментите и тестовите частицата **на** е оставена, тъй като те така са познати и по смисъл наистина принадлежат на авторите си, което е по-различно от по-горе споменатите болести и синдроми“ (Арнаудова 2012: хxi). Често в българската терминологична сис-

тема се използва и епонимна конструкция съдържаща лексемата „тип“ (*Le Fort fractura*/Льо Фор тип фрактура, *Favre degeneration hyaloretinalis*/Фавр тип хиало-ретиална дегенерация).

Изменения започват да настъпват и в ортографското представяне на съществителните собствени имена. До момента общоприетата практика е те да запазват изцяло оригиналния начин на изписване в съответния език без опити да бъдат транскрибирани. Макар и най-лесният, този начин е и най-неточен и води до всевъзможни вариации при произнасянето на онимите, защото е невъзможно да се познават правилата за четене в толкова много езици. С цел унифициране се забелязва пропускане на графемите, които липсват в оригиналната латинска азбука. Те биват заменени с буквосъчетания според международно приетите стандарти (ö > oe, ä > ae, ü > oe като вместо *Müller* се предпочита *Mueller* и вместо *Bürger* се изписва *Buerger* (пак там) и така *Wölfer glandula** става *Woelfer glandula** или с цел да се избегне объркване може да се използва синонимният вариант *glandula thyroidea accessoria*/допълнителна тироидна жлеза). Забелязва се и нехомогенност при употребата на графемите “v” и “w”, когато са в начална позиция при оним (*Vedensky phaenomenum* и *Wedensky phaenomenum*/феномен на Веденски). Тази ортографска вариативност е повлияна вероятно от немски език, където графемата “v”, заемаща начална позиция в лексемата, се произнася като звук [ф].

От структурна гледна точка като най-многобройни могат да бъдат определени тези епоними, състоящи се от комбинация на съществително нарицателно име и съществително собствено име, където обикновено се спазват правилата на традиционната латинска граматика, т. е. съществителното нарицателно име заема начална позиция в словосъчетанието и се изписва с неговата форма за номинатив, а собственото – с генетив, т. е. афинитетът на потребителите е към т. нар. подчинени епоними (Petkova, Ivanova 2022: 58). Наблюдава се и правопрпорционално отношение между дължина на формата и точност при перцепция, т. е. колкото по-описателна е външната форма на даден термин, толкова по-малка е вероятността от появата на неточност и погрешна информативност при неговата употреба (Арнаудова 2005б: xii–xiii, Иванова и др. 2023: 33, Ivanova 2022: 63). За съжаление точно предпочитаността към тази по-плътна описателност, както и наблюдаваната структурна хаотичност предизвиква тенденцията на замяна на епонимите с техни гръко-латински синонимни варианти (*Adie syndromum*/Ейди синдром, *Adie pupilla*/Ейди зеница = *pupilla tonica**; *Albers-Schonberg morbus*/Албере-Шьонберг мраморна болест = *osteopetrosis, is, f*/остеопетроза, мраморна болест).

Това е причината следните епоними да изпаднат от латинската медицинска терминологична система и да бъдат изцяло заменени от техни описателни гръко-латински еквиваленти: *Adair-Daighon syndromum* > *osteogenesis imperfecta*, I; *Addison keloidum* > *sclerodermia circumscripta*; *Arinkin punctio* > *punctio sternalis*; *Arning basalioma* > *basalioma cutis planum superficiale*; *Besnier prurigo* > *dermatitis atopica*; *Blocq syndromum* > *astasia-abasia syndromum*; *Brocq-Duhring morbus* > *dermatitis herpetiformis*; *Brown-Sequard therapia*, *Brown-Sequard therapia methodus* > *organotherapia*, -ae, f; *Charcot cirrhosis* > *cirrhosis biliaris primaria*; *Clough-Richter syndromum* > *cryoglobulinaemia*; *Crocq morbus* > *acrocyanosis*, -is, f; *Cruveilhier fossa* > *fossa navicularis*; *Daae morbus* > *pleurodynia epidemica*; *Dawson encephalitis* > *encephalitis subacute sclerotica*; *Dupre morbus* > *meningismus*, -i, m; *elephantiasis Graecorum* > *lepra*, -ae, f; *Epstein (A.) nephrosis* > *nephrosis tubularis chronica*; *fothergilla morbus* > *scarlatina anginose*; *Fränkel diplococcus* > *pneumococcus*, -i, m; *Gairdner morbus* > *angor*, -oris, m; *Gerlach tonsilla* > *tonsilla tubaria*; *Gley glandulae* > *glandulae parathyreoideae*; *Glisson morbus* > *rachitis*, -itidis, f; *Hebra-Jadassohn pityriasis* > *dermatitis exfoliative*; *insula Bernhardtii* > *meralgia paraesthetica*; *keloidum Addisoni* > *sclerodermia circumscripta*; *Kent-His fasciculus* > *fasciculus atrioventricularis*; *Kinnier Wilson sive Konovalov morbus* > *degeneration hepatolenticularis*; *Kopp asthma* > *laryngismus stridulus*; *lepra Graecorum* > *psoriasis*, -is, f; *Louis (A.) angulus* > *angulus sterni*; *Manganotti syndromum* > *cheilitis abrasiva praecancerosa*; *Mitchell morbus* > *causalgia*, -ae, f; *Nissen operatio* > *fundoplication*, -tionis, f; *Petruschky signum* > *spinalgia*, -ae, f; *Pfeiffer (R.) bacillus* > *Haemophilus influenzae*; *psoriasis Barberi* > *psoriasis pustulosa localisata*; *psoriasis Zumbuschi* > *psoriasis pustulosa generalisata*; *Reil digitus* . *acroasphyxia*; *Rustitckii morbus* > *myeloma*, -matis, n; *Schwalbe corpusculus* > *caliculus gustatorius*; *Simanovskii-Plaut-Vincent angina* > *angina ulceromembranacea*; *Soemmering macula* > *macula lutea*; *spondylarthritus ankylopoetica typus Struempell-Marie* > *spondylosis rhizomelica*; *Strachan morbus* > *pellagra*, -ae, f; *Struempell-Marie morbus* > *spondylarthritus ankylopoetica*; *Sutton (Sr.) morbus* > *aphthae major*; *Todd cirrhosis* > *cirrhosis biliaris primaria*; *uranismus*, -i, m > *paederastia*, -ae, f; *Wachendorf membrana* > *membrana cellularis*; *Zahorsky syndromum* > *herpangina*, -ae, f.

Обратен процес, т. е. замяна на употребявана диагноза с епоним също се наблюдава в съвременното състояние на латинската медицинска терминологична система: *asphyxia symmetrica extremitatum* > *Raynaud morbus*; *capillarotoxicosis haemorrhagica* > *Schoenlein-Henoch purpura*; *cyanosis enterogenetica* > *Stokvis-Talma syndromum*; *dementia praesentis* > *Alzheimer morbus*; *dyskeratosis lenticularis* > *Bowen morbus*; *dysostosis*

craniohypophysaria xanthomatosa > *Hand-Schuller-Christian morbus*; *dysostosis metaphysealis* > *Jansen typus chondrodysplasia metaphysealis*; *endocarditis constrictive eosinophila* > *Loeffler endocarditis*; *endophlebitis hepatica obliterans* > *Budd-Chiari syndromum*; *erythema polymorphum acutum* > *Haverhill febris*; *erythroblastosis acuta* > *Di Guglielmo syndromum*; *eunuchoidismus hypogonadotropicum* > *Kallmann syndromum*; *folliculitis decalvans* > *Graham Little syndromum*; *gangraena symmetrica* > *Raynaud morbus*; *haemoglobinuria familiaris idiopathica* > *Meyer-Betz morbus*; *hydroa bullosa sive pruriginosa* > *dermatitis herpetiformis, dermatitis herpetiformis Duhring*; *gyposupraadrenalismus* > *Addison morbus*; *idiotia xerodermica* > *De Sanctis-Cacchione syndromum*; *induration benigna progressive sub cute* > *Buschke scleroedema*; *lipodystrophia intestinalis* > *Whipple (G.) morbus*; *lipoidosis galactosylceramidasis* > *Krabbe morbus*; *lipoma annulare colli* > *Madelung morbus sive collum*; *lymphoblastoma gigantofolliculare* > *Brill-Symmers morbus*; *morbus apoplectiformis* > *Meniere morbus*; *myelofibrosis idiopathica chronica* > *Assmann syndromum*; *myelosis erythraemica* > *Di Guglielmo syndromum*; *naevus dermoepidermalis* > *Hutchinson ephelides*; *neuropathia sensoria radicularis familiaris* > *Thevenard syndromum*; *oestromania* > *nymphomania*; *osteochondritis calcanealis* > *Haglund morbus*; *osteopathia haemorrhagica infantum* > *Barlow morbus*; *otitis fibrosa cystica localisata* > *Jaffe-Lichtenstein morbus*; *ovariomania, -ae, f* > *nymphomania, -ae, f*; *pneumonia interstitialis acuta* > *Hamman-Rich syndromum*; *polyneuropathia inflammatoria acuta* > *Guillain-Barre syndromum*; *polyneuropathia peripherica hereditaria* > *Charcot-Marie-Tooth morbus*; *pseudotabes pupillotonica* > *Adie syndromum*; *psychosis polyneuritica* > *Korsakov syndromum*; *ptosis sympathetica* > *Horner syndromum*; *purpura allergica* > *Schoenlein-Henoch purpura*; *sarcoma idiopathicum haemorrhagicum multiplex* > *Kaposi sarcoma*; *sclerosis familiaris centrolobaris* > *Pelizaeus-merzbacher morbus*; *salpingolipidosis cerebri* > *Spielmeyer-Vogt morbus*; *struma dissusa toxica* > *Basedow morbus*; *syndromum oligodactyliae* > *Weyers syndromum*; *syndromum ovariale polycysticum* > *Stein (I.)-Leventhal syndromum*; *thyroiditis sclerotica sive invasiva* > *Riedel thyroiditis*; *tonsillae annuli* > *Waldeyer anulus*; *tribadia, tribadismus* > *lesbianismus*; *trichosporosis nodosa* > *Beigel morbus*; *tuberculosis cutis nodularis subcutanea* > *tuberculosis cutis indurativa (Bazin)*; *uretus lacer* > *Couvelaire uterus*; *xanthomatosis chronica idiopathica* > *Hand-Schüller-Christian morbus*.

Други ревизии, състоящи се в замяна на един епонимен термин с друг, са засвидетелствани при следните примери: *albuminum Bence Jones* > *Bence Jones proteinum*; *angina Ludovici* > *Ludwig angina*; *Bechterev stratum* > *Kaes linea*; *Bevan-Lewis cellulae* > *Betz cellulae*; *Bloch-Naegeli syndromum* > *Naegeli (Os.) syndromum*; *Christensen-Krabbe morbus* > *Alpers morbus*; *Erb-Charcot*

morbus > *Erb paraplegia spastica*; *Faber anaemia sive morbus* > *Hayem-Faber morbus*; *Folius processus* > *Rau apophysis*; *Gensoul morbus* > *Ludwig angina*; *Griesinger-Duchenne syndromum* > *Duchenne dystrophia musculorum*; *Icenko-Cushing morbus* > *Cushing morbus*; *idiotia mongolica* > *Down syndromum*; *Ivanov cystae* > *Blessig cystae sive spatia*; *Krabbe-Christensen morbus* > *Alpers morbus*; *Leishman-Donovan morbus* > *leishmaniosis visceralis*; *Levi infantilismus* > *Lorain-Lévi nanismus hypophysarius*; *Massol bacillus* > *Lactobacillus bulgaricus*; *Raynaud gangraena* . *Raynaud morbus*; *Still-Chauffard syndromum* > *Felty syndromum*; *Tolotchinov-Roger morbus* > *defectus septi ventriculi* (*Roger H. morbus*); *Touraine aphthosis* > *Behçet morbus*; *Ullrich-Turner syndromum* > *Noonan syndromum*.

Изцяло извън употреба са следните епонимни термини: *Abderhalden reaction*, *Abrami morbus*, *Abrikossov tumor*, *Achenbach syndromum*, *achor-Smith syndromum*, *Armstrong morbus*, *ayer testum*, *balneum Nauheimi*, *Basel Nomina anatomica* = *Baseliana Nomina anatomica*, *basedowificatio*, *-tionis*, *f*, *Bastedo regula*, *Benedict signum*, *Boyar-Hellman syndromum*, *Bragard signa*, *Callaway testum*, *Calve syndromum*, *Carducci-Olmer morbus*, *Carpenter (C.) syndromum*, *Chandler syndromum*, *Ciaccio (C.) methodus*, *Ciarrocchi morbus*, *Corner (G.)-Allen methodus*, *Costen syndromum*, *Creux-Lévy syndromum*, *Curschmann morbus*, *Cushing phaenomenum*, *Dagnini (Gd.) reflexus*, *Debre syndromum*, *Dejerine syndrome* (1-6), *Dew signum*, *Dorno radiation*, *Douglas (C.) saccus*, *Erb signa* (2), *Felton phaenomenum*, *Fischer (L.) signum*, *Flechsigt cuticula*, *Florej unitas*, *Gougerot morbus*, *Haemophilus influenzae Weeksi*, *Hayem encephalitis*, *Hayem-Faber morbus*, *hypertrophia Marie*, *Jüngling morbus*, *Jungbluth vasa propria*, *Kiloh-Nevin syndromum*, *Lancet phenol-index*, *Loewi testum*, *Meltzer signum*, *Miyagawanella*, *-ae*, *f*, *Morgagni caruncula*, *Müller (J.) testum*, *neogalenica*, *Nesterov testum*, *Opie phaenomenum*, *Schepelmann signum*, *Schroeder morbus*, *Starling curva*, *Thévenard syndromum*.

Като източник на информацията относно последните редакции и промени, отбелязани по-горе, е използвана *“Terminologia medica polyglotta eronymica et acronimica”* („Полиглотна епонимна акронимна медицинска терминология на седем езика“), 2012 г. Кодификацията на българските еквиваленти, както и на голяма част от излезлите от употреба термини е нехомогенна и поради тази причина е пропусната и тук.

В латинската медицинска терминология съществуват толкова широко употребими епонимни термини, при които вече рядко се прави връзка със собственото име (*atlas*, *-antis*, *m/атлас*). Те се изписват с малки букви (Fortuine 2000: 237). Немалък е броят и на онимите, трансформирани се в терминоеlementи, използвани при образуването на сложни съставни клинични термини (*roentgenofluorographia*, *-ae*, *f**, *roentgenogramma*, *-atis*, *n/*

рентгенограма, рентгенова снимка, *roentgenologia*, -ae, *ф*рентгенология, раздел на медицината, който изучава рентгеновите лъчи и приложението им в диагностиката и лечението на заболявания, *roentgenoscopia*, -ae, *ф*рентгеноскопия, рентгенов преглед, *roentgenographia*, -ae, *ф*рентгенография, използване на рентгеновите лъчи за визуализиране на образите върху фотографска плака).

Наблюдават се и възникващи казуси при употребата на епоними, свързани с нанасяне на обида или уронване на престижа, водещи до преосмислянето им и последвалата им стигматизация. Например, когато в края на 2019 г., със споменаването на информацията за нов вирус в медиите, започват да бъдат използвани определения като „вируса в Ухан“, „китайски вирус“, „китайски коронавирус“, както и „британски щам/вариант“, „южноамерикански щам/вариант“, „бразилски щам/вариант“, „индийски щам/вариант“ и др. (Felecan, O. 2021: 44), последствието е пораждането на вълни от нежелани реакции в обществото поради нарушаване на основните правила, възприети в наши дни от СЗО (Световната здравна организация)/WHO (World Health Organization) с цел превенция от расистки и дискриминационни коментари и противопоставяне на хора от различен пол, произход, етнос, забранявайки включването на наименования на животни, географски обекти, лични имена, културологични особености, възприети хранителни практики и думи, предизвикващи чувство и усещане за страх и опасност (Felecan, O. 2021: 43; WHO 2020).

Официалните термини, анонсираны чак на 11.02.2020 г., са *severe acute respiratory syndrome coronavirus 2/SARS-CoV-2* и *coronavirus disease/COVID-19*. Те трябва да заместят популярни до преди това *2019 novel coronavirus* и *novel pneumonia*. СЗО/WHO дори горещо съветва всички материали, публикувани по тематиката преди горепосочената дата, да бъдат редактирани, за да не предизвикват объркване у читателите и сред представителите на научните общности (WHO 2020). Оповестява се също така, че *B.1.1.7* или *202012/01(VOC)* трябва да замести „британски щам/вариант“, *20H/501Y.V2* или *B.1.351* вместо „южноафрикански щам/вариант“ и *B.1.1.28.1* или *P.1* трябва да се използва вместо „бразилски щам/вариант“. Тези абривиатури са непонятни за обикновените хора, които не са профилирани специалисти в сферата на медицината, и затова не успяват да изместят вече наложилите се определения, образувани от географски наименования¹³.

Китайският град Ухан не е единственият „дискредитиран“ топоним. Съществуват официални медицински термини като *febris argentinica** (от Аржентина), *febris australica** (от Австралия), *febris bolivica** (от Боливия),

¹³ Това може да се забележи и в официалната страница на Министерство на здравеопазването на Република България.

febris crimea/кримска треска (от полуостров Крим) и *febris Crimea-Congo*/треска Крим-Конго (от полуостров Крим и Конго), *febris koreana** (от Корея), *febris Lassa** (от гр. Ласа, Нигерия), *febris maltae** (от Малта), *febris mediterranea** (от Средиземноморие, т. е. индиректно от хидронима Средиземно море), *febris mediterranea familiaris*/средиземноморска семейна треска (също от Средиземноморие, т. е. индиректно от хидронима Средиземно море), *febris Omsk** (от гр. Омск, Русия), *febris queenslandica** (от Куинсланд, щат в североизточна Австралия), *febris volhynica** (от Волинска област в Русия), *Ebola' febris haemorrhagica*, *febris Ebola'*/Ебола тип хеморагична треска (от р. Ебола, Заир), *Marburg virus et febris haemorrhagica*/марбургски вирус и марбургска хеморагична треска (от гр. Марбург, Германия) и т. н. Тази кратка извадка подсказва, че макар и непрепоръчителен „този модел на именуване на нови обекти или явления си остава базисен поради неговата универсалност“ и изключителна популярност в масмедиа (Иванова и др. 2023: 33, Felecan, O. 2021: 43–44). По този начин може индиректно да се изрази мнение по социални, икономически и политически въпроси, но също така да бъде използван и като инструмент за налагане на определено влияние.

Този феномен е обект на изследване от страна не само на специалисти по лингвистика, но и на социолози, психолози, географи, политически анализатори и др. Чрез свързването на даден топоним, бил той наименование на конкретно населено място, географска област или пък съвпадащ с границите на цяла държава, с епидемия, бедствие от природен или индустриален характер, политически режим или историческо събитие с трайна отрицателна конотация, се достига до неговата девалвация и постигане на обезценяване в социо-икономически аспект (Sungjae, Chanhо 2021).

При споменатия вече термин *mongoloismus*, *-i*, *m*/монголоизъм, изведен от топонима Монголия, официалната забрана от СЗО/WHO става факт през 1965 г. по молба на делегати от Монголска народна република (Aleman 2021: 499). При него се усеща обидно отношение не само към населението на конкретна държава, но и към огромна група от хора със сходни антропологични черти, т. е. към представителите на цяла раса. Това е причината той да бъде заменен от *Down syndromum*/Даун синдром, даун и *trisomia 21*/тризомия 21.

Въпреки че обект на изследване тук са епонимите в латинската медицинска терминология, ще бъде обърнато внимание на сходни евфемистични случаи, които са част от българската терминологична система като доказателство, че наблюдаваните процеси са глобални и общовалидни: *Исландски синдром* (стар термин, образуван от топонима Исландия, назоваващ островна държава в Европа, където през 1948 г. е описана епидемия)

(Арнаудова 2013: 128) е заменен в следствие от *синдром на хроничната умора* (продължителна и постоянно изразена умора, без установена причина, с намаление повече от половината от обичайната физическа активност, придружена от различни оплаквания (мускулна слабост, главоболие, безсъние, лека температура, депресия и др.) (пак там: 270)); терминът *испанската болест* в българската терминология е заменен с *грип*, а в други езици с *инфлуенца* или *грип* (пак там: 72). Подобни примери изобилстват и в английската терминология, където термините “the French disease” и “the Italian disease” с буквален превод на български език „френската болест“ и „италианската болест“ са били използвани официално вместо *syphilis, -idis*, *f = syphilis, -is*, *f*/сифилис, луес (Nieradko-Iwanicka 2020: 56).

В недалечното минало дискриминация се наблюдава и при справедливото арбитражиране на авторството на новопоявяващи се епоними. Не са единични случаите, когато като откриватели на даден нов медицински феномен биват определяни учени от държави с по-силно макроикономическо влияние в глобален мащаб (Kucharz 2020: 259).

В категорията на термини табу могат да бъдат включва и всички епоними, образувани от имената на нацистки лекари или учени, свързани с този нехуманен режим (*Hallervorden-Spatz morbus**, който произлиза от имената на Julius Hallervorden и Hugo Spatz, невролози и невропатолози). Ужасяващо е, че чудовищното отношение към човешки същества е породило появата на множество термини като само в областта на неврологията те са над тридесет (Kondziella 2009). Неоспорима и непоклатима трябва да е инициативата за замяната им с техни синонимни еквиваленти.

Разбира се, не трябва да се пропускат и примерите, които символизират наднационалната признателност към всеотдайността на хората, посветили и дори жертвали живота си за науката. Като подобен пример може да послужи наименованието на химичния елемент *Polonium (Po)*, *-ii, n*/полоний, наречено на Полша, родината на Мария Кюри (Nieradko-Iwanicka 2020: 56).

4. Изводи

В спора относно „за“ или „против“ функционирането на епонимите в медицинската терминология изобщо често се пропуска, че чрез тях може да бъде илюстрирана еволюцията на тази област от човешкото познание и формирането ѝ като наука *per se* (Aleman 2021: 499). Но може би най-ценната им и приносна отличителна черта се състои в консервирането в тяхното съдържание на запечатан фрагмент от човешката история (Арнаудова 2005б: ix; Арнаудова 2012: xx–xxi; Иванова и др. 2023: 33, Ivanova 2022: 63), който трудно може да бъде изтрет от общата памет на обществото и дори на човечеството.

Почти всяко изследване, свързано с употребата на епонимите, завършва със запитване относно тяхното бъдещо място сред специализираната лексика сред различните научни направления, както и с препоръки тяхната употреба да бъде ограничена. Безспорен факт е обаче, че този тип термини възникват по най-интуитивен начин и продължават да бъдат предпочитани в процеса на изграждане на външна форма за новопоявяващи се понятия.

Поради тази тяхна особеност се засвидетелстват и различни типове междусистемни и вътресистемни отношения, в които епонимите влизат при взаимодействие с други терминологични елементи. При анализирането на проблемите, свързани с тяхната кодификация, бе споменато за засвидетелстваните случаи на омонимия, които наред със синонимията и полисемията (многозначността) крият опасност от некоректна употреба.

Синонимията е често наблюдавано явление при тях, което е непрепоръчително от специалистите по терминология и разклаща най-основополагащото изискване дадена лексикална единица да се възприема като термин. Възникването на случаи на синонимия може да бъде провокирано от замяната на използван термин, който в последствие започва да се възприема от обществото като дискриминиращ, с нов. Поради тази причина терминът *mongolismus*/монголоизъм (стар термин) е подменен с *Down syndromum*/синдром на Даун (нов термин). Често до момента на стандартизирането и редактирането на научната и справочната литература, двата термина се възприемат като синоними. Подобни са и казусите, свързани с преднамерената замяна на епонимите в съвременните медицински текстове с описателни термини, натоварени със същата семантика (*Down syndromum*/синдром на Даун = *chromosoma-21 trisomia*/тризомия 21). От структурна гледна точка може да наблюдаваме случаи на синонимия между два епонимни термина или между епонимен термин и друга специализирана лексема или словосъчетание.

За съжаление, както вече бе отбелязано, епонимите заемат периферно място дори в специализираните терминологични знания на специалистите от областта на медицината. Тези дефицити правят изследвания като настоящото от изключителна важност за проследяването на различните флукутации, отнасящи се за степента на фреквентност при тяхната употреба и дори за анализиране на лингвистични модни тенденции, чиито следи могат да бъдат забелязани и тук.

Литература

- Амуджиева, Надежда. 2020. *Терминографски стратегии в обучението по клинична терминология на студентите от медицинските специалности (по дисертационен труд)*. Варна: Стено.
- Амуджиева, Надежда. 2021. *Образно-сетивни названия на клиничните термини от гръцки и латински произход (поглед зад завесата на терминологичното название)*. Варна: Стено.
- Андрейчин и др. 1983. Андрейчин, Л.; Асенова, П.; Георгиева, Е.; Иванова, К.; Ницолова, Р.; Пашов, П.; Първев, Хр.; Русинов, Р.; Станков, В.; Стоянов, Ст.; Чолакова, Кр. 1983. *Граматика на съвременния български книжовен език, том II (Морфология)*. София: Издателство на БАН.
- Арнаудова, Петя, Георги. 2005а. *Nova terminologia medica polyglotta et eponymica. Нова медицинска полиглотна и епонимна терминология на седем езика*. София: Медицина и физкултура.
- Арнаудова, Петя, Георги. 2005б. *Епонимни термини в нозологията, морфологията и клиниката на вътрешните болести*. София: Медицина и физкултура.
- Арнаудова, Петя, Георги. 2012. *Terminologia medica polyglotta eponymica et acronimica. Полиглотна епонимна акронимна медицинска терминология на седем езика*. София: Медицина и физкултура.
- Арнаудова, Петя, Георги. 2013. *Малка медицинска енциклопедия за всеки*. София: Изток-Запад.
- Бояджиев и др. 1999. Бояджиев, Т.; Куцаров, Ив.; Пенчев, Йо; 1999. *Съвременен български език*. София: Изток – Запад.
- Гаранин, Андрей; Гаранина, Резеда. 2019. О месте епонимов в современной медицинской терминологии. *Вопросы ономастики*, 16.3, 2019, 110–124.
- Иванов, Владимир. 2014. *Проблеми при кодифицирането на спортна терминология в словашкия и българския език (автореферат)*.
- Иванова и др. 2023. Иванова, А.; Келбечева, В.; Йосифова, Е. Спортни термини в английски език от областта на бодибилдинг и фитнес, съдържащи елемент етноним. *Записки з ономастики/Opera in onomastica*, 26, 2023, 23–39.
- Ковачев, Никола. 1987. *Българска ономастика (Наука за собствените имена)*. София: Индекс 80.
- Кънчева, Павлина. 2009. *Българската анатомична терминология днес*. София: Медицинско издателство АРСО.
- МНМ. 1987. *Мифы народов мира (Энциклопедия в двух томах), т. 1 (А-К)*. Москва: „Советская энциклопедия”, 1987.
- Петкова, Гергана. 2014. Медицински термини, образувани от гръцки и римски митологични имена. *Сборник от конференция към*

Департамента по чуждоезиково обучение, комуникация и спорт на Медицинския университет „Проф. д-р П. Стоянов” – Варна на тема: „Предизвикателства на XXI век за развиване на комуникативната компетентност за професионални цели (8-9 декември 2014, Варна (България)), 320–327.

- Петкова, Гергана; Грозданова, Евелина. 2023. Медицински термини, образувани от римски митологични имена и техните еквиваленти в български и хърватски. *O jeziku zboriti (Zbornik radova u čast prof. dr. sc. Nedi Pintarić Kujundžić)*. Zagreb: FF press, 347–353.
- Попова и др. 1999. Попова, М.; Колковска, С.; Кабакчиев, Кр.; Христова, Ад.; Попов, Б. *Въпроси на българската терминология*. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“.
- Суперанска и др. 1986. Суперанская, А. В.; Сталтмане, В. Э.; Подольская, Н. В.; Султанов, А. Х. *Теория и методика ономастических исследований*. Москва: Наука.
- Тошева и др. 2000. Тошева, А.; Димитрова, К.; Младенова, Ж.; Кънчева, П. Епонимите в езика на медицината. *Лексикографски и лексиколожки четения '98. От Първата национална конференция по лексикография и лексикология, посветена на 100-годишнината от рождението на българския лексикограф и преводач Стефан Илчев, 323–332.*
- Aleman, Yandy Marx. 2021. Medical eponyms: redeeming or not the long-standing tradition. *Postgraduate Medical Journal, Volume 97 (2021), Issue 1150, 498–500.*
- Arnaudov, Georgi. 1964. *Terminologia Medica Polyglota*. Sofia: Nauka i fizkultura.
- Felecan, Oliviu. 2021. Onomastic Considerations on News in the Recent Mass Media. *Слъждовати достойтъ. Proceedings of the International Onomastic Conference “Anthroponyms and Anthroponymic Researches in the Beginning of 21st Century”, dedicated to the 100th anniversary of the birth of prof. Yordan Zaimov, Dr. Sc. (1921 – 1987), 20 – 22 April 2021, Sofia, p. 42–58.* <<https://ibl.bas.bg/en/onomastitchna-konferentsiya-na-tema-vantroponimi-i-antroponimni-izsledvaniya-v-natchaloto-na-xxi-vekv/>> (accessed: August 8, 2021).
- Fortuine, Robert. 2000. *The Words of Medicine – Sources, Meanings, and Delights*. Springfield, Illinois: Charles C Thomas Publisher, LTD.
- Ivanova, Vanya. 2022. Bulgarian medical terminology units derived from a toponym. *Proglas, 1/ 2022, 60–65.*
- King, Helen. 2001. *Greek and Roman Medicine*. London: Bloomsbury Publishing.
- Kondziella, Daniel. 2009. Thirty Neurological Eponyms Associated with the Nazi Era. *European Neurology (2009), 62 (1), 56–64.* <<https://karger.com/ene/article/62/1/56/124499/Thirty-Neurological-Eponyms-Associated-with-the>> (accessed: August 24, 2023).

- Kucharz, Eugeniusz Józsi. 2020. Medical eponyms from linguistic and historical points of view. *Reumatologia* 2020, 58, 4, 258–260.
- Nieradko-Iwanicka, Barbara. 2020. National eponyms in medicine. *Reumatologia*, 58, 56–57.
- Petkova, Gergana. 2011. Eponyms in Bulgarian Clinical Terminology. *Speech and Context (International Journal of Linguistics, Semiotics and Literary Science)*, v. 1 (III), 2011, 38–41.
- Petkova, Gergana; Ivanova, Vanya. 2022. Eponyms in Latin Medical Terminology, Derived from a Toponym. *Speech and Context (International Journal of Linguistics, Semiotics and Literary Science)*, vol. 1 (XIV) 2022, 55–62.
- Stehnińska, Liubov; Teleky, Mariia. 2024. Morphological ways of creating eponyms in English medical terminology. *Romanian journal of English studies*, 21/2024, 50–58.
- Sungjae Choo; Chanho Kim. 2021. *The Negative Brand Value of Place Names: Conceptualizing Toponymic Stigma (abstract)*. <<https://journal.kgeography.or.kr/articles/article/9Qve/#Abstract>> (accessed: February 1, 2025)
- Todea, Luminița. 2013. Eponyms and the Language of Technology. *Proceedings of the Second International Conference on Onomastics "Name and Naming". Onomastics in Contemporary Public Space*, 1052–1062.
- Tosheva, Aneta. 2004. Mythology and/in Medical Language. *Scripta Periodica Supplementum* (2), 39–48.
- Vaisrub, Samuel. 1997. *Medicine's Metaphors: messages and menaces*. Oradel: Medical Economics Company.
- WHO.2020.<[https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-\(covid-2019\)-and-the-virus-that-causes-it](https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-(covid-2019)-and-the-virus-that-causes-it)> (accessed: September 27, 2021).
- Yale, Steven Howard. 2020. Redefining terminology for medical eponyms. *Reumatologia*, 58 (3), 187–188.

Onomastički aspekti suvremene latinske medicinske terminologije: eponimi – opće značajke, sintaktičke konstrukcije i tematska klasifikacijska polja

Sažetak

Ovim se istraživanjem pokušava na što cjelovitiji način prikazati eponimno nazivlje u sklopu latinskoga medicinskog terminološkog sustava. Povijest njihove uporabe prati se od njihova nastanka do uzusa u trenutnom stanju sustava. Prikazani su strukturni modeli korišteni u oblikovanju ove vrste stručnoga leksika, s posebnim osvrtom na to kako su na njih utjecali suvremeni trendovi globalizacije, anglicizacije i jezične ekonomije. Ekscerpирани primjeri etimološki su analizirani i razvrstani u zasebne tematske skupine ovisno o vrsti onima koji je poslužio kao temelj pri njihovoj derivaciji. Razmatraju se isto tako i njihova različita područja uporabe u medicinskoj znanosti – anatomsko, kliničko i farmaceutsko. Posebna pozornost posvećena je slučajevima koji se odnose na njihovu kodifikaciju te iz toga proizišlim slučajevima homonimije i paronimije. Glavne su metode istraživanja leksikografsko ekscerpiranje i lingvistička analiza.

Ključne riječi: eponim, onim, antroponim, toponim, mitološki naziv, termin, medicinska terminologija, kodifikacija, globalizacija, latinski jezik

Ключови думи: епоним, оним, антропоним, топоним, митологично име, термин, медицинска терминология, кодификация, глобализация, латински език

Keywords: eponym, onym, anthroponym, toponym, mythological name, term, medical terminology, codification, globalization, Latin